

"המבול"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

המבול

"וַתְּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עָרְב, וְהָיָה עָלֶיהָ-זֵית טָרֶף בְּפִיָּהּ; וַיֵּדַע נֹחַ, כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ."

המבול הוא מאורע הנזכר ב**ספר בראשית**, כאשר ה' הביא בשנת אלף ותרנ"ו לבריאת העולם מבול כעונש ל**בני האדם** על פשעיהם, ומחה אותם מעל פני האדמה, מלבד **נח ובניו**. המעשה נזכר באריכות ב**פרשת נח**. ה' הורה לנח, הצדיק היחיד בדור, לבנות **תיבה**, כדי למלט בה את משפחתו ומבחר מהחיות שעל פני הארץ. מקור השם **מבול** שניתן לשיטפון המים הזה, יכול להיות גזור מהמילים בליה, בלבול, או הובלה (של מים ממקום גבוה לנמוך). לסיפור המבול יש מקבילות רבות גם בספרי העמים, והוא מעסיק הרבה **ארכאולוגים** ו**היסטוריונים**.

הסיבה למבול - חטא "בני האלקים"

התורה מספרת, בסוף תיאורם של ה**דורות** שלאחר **אדם הראשון**, פרשה של לקיחת "בני האלקים" את "בנות האדם":

"וַיְהִי כִּי הִחַל הָאָדָם לָרֵב עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּבָנוֹת יָלְדוּ לָהֶם. וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹקִים אֶת בָּנוֹת הָאָדָם כִּי טֹבֹת הֵנָּה, וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מְכֹל אֲשֶׁר בָּחָרוּ. וַיֹּאמֶר ה', לֹא יִדּוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעַלְמָם בְּשָׁגֵם הוּא בָשָׂר, וְהָיוּ יָמָיו מָאָה וָעֶשְׂרִים שָׁנָה."

— **ספר בראשית**, **פרק ו'**, **פסוקים א'-ג'**

לא ברור מהו בדיוק אותו עוון, מיהם "בני האלקים" ומיהן "בנות האדם". היו שפירשו את המונח בני האלקים **כמלאכים**, והיו שפירשו את המונח בני האלקים כבני השליטים, המעמד הגבוה ('אלקים' על פי פירוש זה, יכול להתפרש לעיתים גם כשליט בשר ודם, פירוש שמקובל בעוד כמה מקומות בתורה) אשר חוטפים בזרוע נשים מבנות פשוטי העם:

תגובת ה' היא קשה:

"וַיִּרְא ה' כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל יֶצֶר מַחְשְׁבַת לְבוֹ רַק רָע כָּל הַיּוֹם. וַיִּנְחָם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ, וַיִּתְעַצֵּב אֵל לְבוֹ. וַיֹּאמֶר ה', אֲמַחֶה אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם, כִּי נַחְמָתִי כִּי עָשִׂיתָם. וְנַח מֵצָא חוֹ בְּעֵינֵי ה'."

— **ספר בראשית**, **פרק ו'**, **פסוקים ה'-ח'**

ב**חז"ל** מבואר בהרחבה מה היו הסיבות שהביאו לעונש חמור כל כך

בניית התיבה

נח, שהיה "צדיק תמים בדורותיו", הצטווה על ידי ה' לבנות תיבה גדולה, אשר בעזרתה יינצל הוא ומשפחתו מפני המבול שנגזר כעונש על בני דורו החוטאים, ויציל גם את מיני בעלי החיים, על ידי לקיחת מבחר מעולם החי.

אורכה של התיבה היה כ-150 מטרים, רוחבה כ-25 מטר, וגובהה היה עשירית מאורכה, כ-15 מטרים (גובה בניין בעל 5 קומות). להמחשה, ניתן לומר שגודלה של התיבה, שהיוותה לפי המסופר גן חיות צפ ומעבדה ביולוגית ענקית, היה כשל **נושאת מטוסים** קטנה. לתיבה היו 3 קומות - "תחתיים שניים ושלישים". הקומה העליונה הייתה למגורי נח ומשפחתו ואחסון האוכל, האמצעית למגורי **בעלי החיים** והתחתונה לאחסון ה**פסולת**.

התיבה הייתה משוחה [בזפת](#) מבפנים ומבחוץ כדי למנוע חדירת מים אליה, וגגה היה משופע. עם זאת, היו שהבינו שהתיבה כולה הייתה משופעת, בצורה של מעין [מקבילית](#) משולשת, כדי להשיג יציבות במי המבול, בניית התיבה ארכה 120 שנה, הזמן נועד להמחיש לחוטאים את רצינותה של הגזירה, כדי שיחזרו בתשובה ולא יבוא עליהם העונש.

אל התיבה נצטווה להביא זוג יחיד מכל [מין](#) של חיות ועופות טמאים ושבעה זוגות של מינים ועופות טהורים, כדי שמהם יתחדש העולם שלאחר המבול. [הרמב"ן](#) כתב כי אינסטינקט הישרדותי של החיות שהרגישו במבול הקרב ובא, הוא שקיבצן אל התיבה. [רש"י](#) כתב שנח ידע להבדיל בין מיני החיות הטמאות והטהורות, כי למד תורה, מעשה התיבה כרוך היה בנסים גדולים, כמו למשל שהתיבה יכלה להכיל את המספר העצום של כל המינים החיים [בכדור הארץ](#), כמו כן נצטווה נוח לקחת "מכל מאכל אשר יאכל" כדי להאכיל את החיות.

בתום מאה ועשרים השנים, המתין ה' עוד שבעה ימים נוספים, כדי שיכלו ימי אבלו של [מתושלח](#) הצדיק, שהקדים להיפטר מן העולם כדי שלא יראה את המבול. בשנת שש מאות לחיי נוח, החל המבול לרדת על הארץ.

המבול

המבול התרחש בשנת אלף תרנ"ו לבריאת העולם, ונמשך שנה ו-11 יום. בתורה כתוב שהמבול החל בשבעה עשר לחודש השני, כאשר קיימת [מחלוקת תנאים](#) האם זהו החודש השני למניין ישראל ([אייר](#)) או למניין המלכים ([מרחשוון](#)), והדעה הרווחת היא זו האחרונה. על פי דעה זו החל המבול ביום [י"ז במרחשוון](#), ואז החל לרדת [גשם](#) זלעפות שנמשך 40 יום. לאחר מכן המשיכו המים להתרבות דרך מעיינות [תהום](#) במשך 150 יום. מחלוקת זו באה לידי ביטוי בתלמוד הבבלי:

בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש רבי יהושע אומר אותו היום י"ז באייר היה יום שמזל כימה שוקע ביום ומעינות מתמעטין ומתוך ששינו מעשיהן שינה הקב"ה עליהם מעשה בראשית והעלה מזל כימה ביום ונטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם ר' אליעזר אומר אותו היום י"ז במרחשוון היה יום שמזל כימה עולה ביום ומעינות מתגברים.

— [תלמוד בבלי](#), [מסכת ראש השנה](#), [דף יא עמוד ב](#)

מתוך המחלוקת גם ניתן להסיק אודות הקשר שבין המבול לבין קבוצת הכוכבים [כימה](#), הפילאדות.

נחשולי המים כיסו את כל הארץ, ואף את פסגות ההרים הגבוהים. כעבור 150 יום נעצרה התרבות המים, והם החלו לפחות אט אט. [בי"ז בסיוון](#) נחה התיבה על [הר אררט](#) כשעדיין לפי [רש"י](#) הייתה שקועה 11 [אמה](#) במים (כ-5.5 מטר), כך שעדיין לא נראה דבר בעולם מלבד המים. [בא' באב](#) נראו ראשי ההרים.

[בי' באלול](#) שילח נח את [העורב](#), לבדוק האם כבר יבשה הארץ. העורב סירב להרחיק ולא סר מחלון התיבה. כעבור שבעה ימים שילח נח את [היונה](#), וזו שבה כלעומת שיצאה. נח הסיק שעדיין מים על הארץ והמשיך להמתין. כעבור שבעה ימים נוספים שילח את היונה בשנית, וזו שבה עם עלה מעץ [הזית](#). נח הבין מכך שהעצים כבר נראים לעין, אבל הארץ

עדיין לא נראתה. כעבור שבעה ימים נוספים שלח נח את היונה בשלישית, וזו לא שבה אליו יותר, דבר שמביא את נח להבנה כי פני האדמה כבר נגלו. יונה עם עלה של זית הפכה להיות סמל אוניברסלי לשלום, על פי סיפור היונה של נח, מכיוון שהיא מבשרת ששלום בא לעולם, ואפשר לצאת מהתיבה.

לאחר המבול

הר [אררט בטורקיה](#), המזוהה עם הר אררט המוזכר במקרא, עליו על-פי המסופר נחה תיבת נח בסיום המבול

ב-27 בחודש השני ציווה א-לקים על נח לצאת מן התיבה ולהוציא עמו את משפחתו ואת החיות, וכך אכן עשה נח.

כאשר יצא מהתיבה, בנה נח [מזבח](#) לה' והקריב לו מן הבהמות והעופות הטהורים אשר היו בתיבה. ה' אומר בלבו שלא יוסיף עוד "לקלל את האדמה", "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" ([ספר בראשית](#), [פרק ח'](#), [פסוק כ"א](#)), ושעונות השנה יתנהלו כסדרן ללא הפרעה נוספת:

"עַד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחָרֵף וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ."

— [ספר בראשית](#), [פרק ח'](#), [פסוק ב'](#)

לאחר מכן בירך ה' את נח ואת בניו והטיל עליהם את מצוות "פרו ורבו ומלאו את הארץ". כן כרת אתם ברית, ש"לא יהיה עוד מבול לשחת את הארץ". הסימן לברית היא [הקשת הנראית בענן](#):

"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים, זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶנִּי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אֶתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם. אֵת קַשְׁתִּי נֹתַתִּי בְּעָנָן, וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ. וְהָיָה בְּעָנְנִי עָנָן עַל-הָאָרֶץ וְנִרְאָתָה הַקַּשְׁתִּי, בְּעָנָן. וְזָכַרְתִּי אֵת בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל-בֶּשֶׂר, וְלֹא יְהִי עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל לְשַׁחַת כָּל בֶּשֶׂר. וְהִיְתָה הַקַּשְׁתִּי בְּעָנָן, וְרָאִיתִיהָ לְזָכַר בְּרִית עוֹלָם בֵּין אֱלֹקִים וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה בְּכָל בֶּשֶׂר אֲשֶׁר עַל הָאָרֶץ."

— [ספר בראשית](#), [פרק ט'](#), [פסוקים י"ב-ט"ז](#)

יש מפרשים שפירשו שהקשת בענן לא הופיעה עד לאחר המבול, והסבירו את השינוי שגרם להופעתה בכך שאור השמש התחזק באותו זמן וכך נוצרה הקשת לראשונה. אחרים מסבירים שהעננים הם אלו שהפכו לדלילים יותר מאז המבול. (הסברים אלו אינם תואמים את ההסבר המדעי לתופעה)

כמה מן המפרשים ניסו לתת הסבר מדוע הסימן הוא דווקא בקשת. באופן פשוט הקשת נראית בשעה שיש גשם, והדבר נועד לאותת לאדם שלא יפחד מהגשם, כי א-לקים זוכר להפסיקו בזמן ולא להביא מבול. יש שטענו שדווקא הקשת היא האות בשל צורתה שהיא מופנית כלפי השמים ולא כלפי הארץ, בהבטחה ששוב לא ירו ממנה חיצו מוות, או משום שהקשת מופיעה ללא מיתר וללא חיצים. (היו שטענו הסמל הוא בצבעים, שכולם מרכיבים את הצבע הלבן וכך לכל האנשים יש מקום וביחד הם מרכיבים את צלם האדם והיו שטענו שריבוי הצבעים רומז דווקא לעולם החי ולצבעוניות שקיימת בו בניגוד לבני האדם שם השוני בגווניו הוא מזערי, לומר שלא יבוא שוב מבול בשל הזכות של בעלי החיים ולא האדם.)

אפשר לראות במבול את סיפור הבריאה השני, מכיוון שנכחדו כל האנשים ובעלי החיים היבשתיים שנתרו מחוץ לתיבה, והאנושות התחילה מחדש מבני נח.